

# Learning by leaving



*Ifølge den fremherskende pædagogiske tænkning har praktikophold i udlandet et skær af magi over sig. Der sker en masse fantastiske ting, og de unge praktikanter udvikler sig personligt.*

FOTO:GETTY IMAGES

\* Enhver ved, hvordan den typiske beretning om et praktikophold i udlandet er skruet sammen. Det er en fortryllende succeshistorie. Og den bliver altid fremført af en person, som engang var i praktik – i lad os sige i Flandern – og nu sidder i en god stilling som afdelingsleder.

De gode cases om praktikopholds velsignelser køres ofte i stilling ved konferencer, i brochurer eller på hjemmesider, hvor man ønsker at fundraise eller rekruttere nye praktikanter.

Men hvordan forholder det sig egentlig i virkeligheden? Hvad får elever, lærlinge og studerende ud af at tage udenlands? Hvad er læringsudbyttet egentlig af en tur til Toscana eller Lapland?

Det satte Søren Kristensen sig for at undersøge i sin ph.d.-afhandling med titlen 'Learning by leaving', som han forsvarede på Danmarks Pædagogiske Universitet i begyndelsen af december.

Søren Kristensen har gennemtrawlet stort set alle tilgængelige europæiske evalueringer af unges prak-

tikophold i udlandet. Dels for at danne sig et overblik over den eksisterende viden. Dels for at hæve forestillingen om praktikopholds velsignelser op fra de enkeltstående cases til en bredere evidensbaseret platform.

»Jeg er personligt overbevist om, at man kan få meget ud af praktikophold i udlandet. Det er et fantastisk stærkt instrument. Men det behøver ikke nødvendigvis altid være en succes. Når jeg har skrevet en ph.d., er det fordi, jeg gerne vil til bunds i fænomen-

**I Europa rejser mere end 185.000 unge mennesker årligt på praktikophold i udlandet. De kommende år ventes det tal at stige med 400 procent. Som den første nogensinde satte ph.d.-studerende Søren Kristensen sig for at undersøge, hvad praktik i udlandet egentlig betyder for unges læring.**

net og undersøge praktikanternes læringsudbytte forskningsmæssigt. Jeg vil finde ud af, hvad det er for faktorer, der betinger læringsudbyttet. Problemet er, at man ikke har en samlet pædagogik, men en masse forskellige praksisser, som ikke hænger sammen, og som er forankrede i forskellige praksisfællesskaber. Det betyder for eksempel, at man ofte går i gang med at opfinde den dybe tallerken på ny, når man introducerer nye programmer. Det er et kæmpeproblem,« siger Søren Kristensen.

### Den magiske æske

Han siger, at den fremherskende pædagogiske tænkning om praktik i udlandet kan beskrives med udtrykket The Magic Box. Altså en antagelse om, at der sker en masse fantastiske ting mere eller mindre af sig selv, bare man får sendt deltagerne ud og får dem levende hjem igen.

*Hvis det udelukkende handler om antal praktikanter, kunne man jo lige så godt bruge et turistbureau.*

»Min påstand er, at det måske nok er rigtigt i nogle tilfælde, men at det også kan gå lige modsat. Når man i de forskellige europæiske lande evaluerer praktikophold, går man imidlertid sjældent i detaljer med læringen og læringsudbyttet. Læring, som burde være det centrale, indgår kun som et delmoment i evalueringerne, hvis det overhovedet optræder.«

Søren Kristensen har noteret sig, at evalueringerne i stedet beskæftiger sig med det kvantitative. Det vil sige optælling af hoveder.

»Det er en sjov måde at tænke uddannelse på. Hvis det udelukkende handler om antal, kunne man jo lige så godt bruge et turistbureau. Spies og Tjæreborg sender jo flere millioner mennesker af sted hvert år. Hvad skal man bruge Leonardo, Praktik I Udlandet og de andre praktikprogrammer til, hvis det bare handler om at sende så mange af sted som muligt og få dem sikkert hjem igen,« spørger Søren Kristensen.

### Fire diskurser

I sin afhandling skriver Søren Kristensen, at unge i Europa sendes i praktik ud fra fire forskellige begrundelser, eller diskurser.

»De fire diskurser er knyttet til forskellige miljøer og er historisk opstået på forskellige tidspunkter. På det politiske plan som begrundelser for programmer og initiativer, og på det praktiske plan som udgangspunktet for den konkrete tilrettelæggelse og gennemførelse af aktiviteter.«

Den første diskurs handler om, at unges praktik skal bidrage til en øget mellemfolkelig forståelse. Praktikken skal skabe en bedre forståelse for mennesker fra andre kulturer og racer for derigennem at undgå krige og konflikter og fremmedhad. Et eksempel er et stort udvekslingsprogram mellem Tyskland og Frankrig oprettet efter 2. verdenskrig.

Den anden diskurs handler om den frie bevægelighed for arbejdstagere i Europa. Ved at deltage i et praktikophold kan de unge være med til at nedbryde nogle af de praktiske og mentale barrierer for arbejdskraftens bevægelighed på tværs af grænser.

Den tredje diskurs handler om internationaliseringen af det europæiske uddannelsessystem. Det gælder for eksempel ønsket om at fremme EU-borgeres mulighed for at tage den bedste og billigste uddannelse, uanset om det er i hjemlandet eller i andre lande.

Den fjerde – og ifølge Søren Kristensen mest moderne – diskurs er om beskæftigelsesevne gennem udvikling af personlige kompetencer. »Praktikophold er med til at udvikle en række almenlydige kompetencer og holdninger hos deltagerne, der sætter dem i stand til at begå sig på et arbejdsmarked – og i stand til at lære hele livet. Det gælder for eksempel forandringskompetence, læringskompetence, relationskompetence og meningskompetence,« fortæller Søren Kristensen.

### Billigere hjemme

Søren Kristensen siger, at hvis man kigger snævert på det faglige, er der faktisk ikke grundlag for at sende unge til udlandet

»Det gælder for både praktik og uddannelsesophold, at man i mange tilfælde lige så godt kunne tilbyde de unge i Danmark det faglige gennem gæstelærere, lærebøger og internet. Så hvis vi udelukkende skulle træffe valg ud fra en faglig begrundelse, ville det være meget billigere at lade folk blive hjemme,« siger han.

Ser man på udvikling af kompetencer forholder

### Eksempler på praktikordninger

- *Praktikophold i Udlandet (PIU-ordningen)* henvender sig til elever i de grundlæggende erhvervsuddannelser.
- *Leonardo-programmet* yder økonomisk tilskud til personer i de grundlæggende erhvervsuddannelser, arbejdstagere og videregående uddannelser.
- I *Sokrates-programmet* kan sprogstuderende arbejde som undervisningsassistenter.
- *Nordplus Junior* giver tilskud til praktikophold i Norden for unge i de grundlæggende erhvervsuddannelser.
- *Ungdom* yder finansiel støtte til volontørophold i ungdomsorganisationer i andre europæiske lande.
- Organisationerne *AIESEC* og *IAESTE* arrangerer praktikophold for personer i videregående uddannelser inden for handel/økonomi og teknologi.
- *Nordjobb* arrangerer betalte praktikophold/feriejobs for studerende inden for Norden.
- *DK-USA-Programmet* giver tilskud til praktikophold på tværs af Atlanten.

det sig anderledes. Det er her potentialet ligger.

»Den centrale kompetence, man får af at komme til udlandet, er, at man får rokket ved sin virkelighedsopfattelse og socialiseringsproces. Man er nødt til at revidere sin faglige opfattelse af, hvordan tingene skal gribes an, og det betyder, at der bliver rokket ved ting, som man opfatter som naturgivne.

Det er også det, virksomhederne fortæller. De siger, at der ikke er så meget at komme efter fagligt. Det, de unge udvikler, er de personlige kompetencer – kompetencer, der er en forudsætning for livslang læring.«

### De fire trin

Han forklarer, at udviklingen af personlige kompetencer under praktikopholdet er resultatet af en proces i fire trin.

Det første trin er immersion – nedsækningen – i værtslandets kultur og mentalitet. En nedsækning, ►

- ▶ som ifølge Søren Kristensen kun kan finde sted, hvis praktikanterne involverer sig med værtslandets indbyggere – og ikke forpupper sig med andre praktikanter.

Ansvarliggørelsen er det næste trin og handler om, at deltagerne selv skal tage stilling til og løse de problemer, der opstår på grund af for eksempel kulturelt betingede konflikter.

Det tredje trin, relativeringen, omhandler de brud, som deltagerne oplever ved at møde nye og ukendte aspekter til kendte problemstillinger.

Det fjerde og sidste trin, perspektiveringen, handler om at give deltagerne mulighed for at reflektere over deres praktik. En vigtig del af dette foregår efter hjemkomsten.

Søren Kristensen siger, at de fire trin kan bruges til at forstå praktikprocessen teoretisk i sin helhed – og dermed give et bedre grundlag for at tilrettelægge

læreprocessen og lave kvalitative vurderinger af praktikanterets udbytte i fremtiden.

At det blæser i retning af større vægt på kompetenceudvikling, har Søren Kristensen registreret gennem sine kontakter med EU-kommissionen.

»Hvis man for fem år siden spurgte kommissionen om, hvordan de ville beskrive en succes, ville de svare: «Vi har sendt 75.000 af sted i år. Det er flere end sidste år og derfor en stor succes». Men EU-kommissionen er de senere år blevet mere opmærksom på kvaliteten i uddannelser, og det gælder også praktikophold i udlandet,« siger Søren Kristensen, der er tilknyttet kommissionen som rådgiver i forbindelse med udarbejdelsen af et sæt kvalitetskriterier for praktik i udlandet.

»Hvis vi tror, at praktikophold i udlandet kan udvikle personlige kompetencer, så skal man lave nogle parametre, hvor man får belæg for, at det rent faktisk forholder sig sådan.«

Jakob Albrecht  
jaal@dpu.dk



### Søren Kristensen

Søren Kristensen er tidligere leder af PIU-Centret (Praktik I Udlandet). Han har opholdt sig i udlandet i flere omgange under sin uddannelse, og senest har han tilbragt tre år i Grækenland som rådgiver i mobilitetsspørgsmål i Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelser (Cedefop). Søren Kristensen har sin egen konsulentvirksomhed, Techne, hvor han arbejder som konsulent for blandt andre EU-kommissionen. Han har netop forsvaret sin ph.d.-afhandling 'Learning by Leaving'.

## Tyskland-Danmark tur-retur

Engang i slutningen af 1980'erne rejste en gruppe på 10 sydtyske tømrerlærlinge til Danmark for at være i praktik i danske entreprenørvirksomheder i tre måneder.

Søren Kristensen var som udvekslingsmedarbejder i Dansk Ungdoms Fællesråd ansvarlig for udvekslingen. I dag ved han fortsat ikke, om han vil betegne udvekslingen som en succes eller ej. Svaret er i hvert fald ikke entydigt.

Dermed er det dansk-tyske samarbejde et eksempel på, at praktikophold også kan være andet end klare succeshistorier, ja måske ofte er noget midt mellem succes og fiasko.

De tyske tømrerlærlinge skulle bygge boliger, men før de ankom, havde ingen fortalt dem, hvad husbyggeri indbefattede i Danmark.

For eksempel at det betød, at man arbejdede med gipsplader en stor del af tiden. Og at spær til tag-

konstruktioner blev lavet på fabrikker og afleveret som færdige elementer på byggepladsen.

Arbejdsprocessen var med andre ord mere industrialiseret, end lærlingene var vant til fra Tyskland.

Hjemme i Bayern plejede lærlingene at lave tagkonstruktioner af rå træ, og at kvaliteten af konstruktionerne var så solid, at de kunne holde i mindst 300 år. Til gengæld tog det ti gange så lang tid som på en dansk byggeplads.

Søren Kristensen oplevede de tyske lærlinges reaktion på tæt hold – også da halvdelen af dem pakkede deres værktøjskasser og rejste hjem før tid.

»De mente, at tømrerarbejde i Danmark var helt latterligt og underlødigt. Vi prøvede at forklare dem, at sådan var virkeligheden for tømrere i Danmark.

Men hjem rejste de. De lærlinge, som gav praktikopholdet en ekstra chance, fandt ud af, at den danske måde at bygge huse på måske var fremtiden, fordi

den var mere effektiv. De begyndte at tænke, at hvis de ønskede at arbejde med boligbyggeri i fremtiden, måtte de måske ændre opfattelse af, hvad tømrerarbejde er. Det, som de tilbageblevne tyske lærlinge fik, var med andre ord råmaterialet til at udvikle en forandringsparathed, hvilket er en helt afgørende kompetence på arbejdsmarkedet,« siger Søren Kristensen.

Ud over bedre forberedelse før turen til Danmark manglede programmet ifølge Søren Kristensen også understøttelse af lærlingenes refleksion.

»Jeg kan huske, at vi snakkede deres oplevelse igennem over en øl en eftermiddag, før de rejste hjem. Men vi skulle have hjulpet dem mere med at formulere deres oplevelser. Når man kommer hjem fra et praktikophold, sker der typisk det, at man har hele hovedet fuldt af oplevelser og har svært ved at sætte ord på det. Men flygtige følelser og fornemmelser duer ikke til noget,« siger Søren Kristensen.